

Böter vid konkurrensbrott

Vad är syftet med böterna?

Kommissionen arbetar förebyggande mot överträdelser av konkurrenslagstiftningen. Omfattande vägledning finns om hur lagstiftningen ska följas. Företag som bryter mot lagstiftningen kan bötfällas. Också böterna har ett förebyggande syfte och måste därför uppfylla två mål: nämligen att bestraffa och vara avskräckande. Utan straff skulle brott mot konkurrensreglerna vara lönsamma – det är ju slutligen det företagen är ute efter. OECD har exempelvis studerat ett urval av karteller och kommit fram till att priserna ökade med 15–20 %, och i vissa fall till och med över 50 %ⁱ. Om en kartell existerar i flera år profiterar de deltagande företagen på grund av dessa högre priser för vart år kartellen finns. Hänsyn måste tas till detta då böterna sätts om de ska ha möjlighet att fylla sitt förebyggande syfte gentemot näringslivet som helhet.

Utgångspunkten för kommissionens bötesregler är att vissa brott gör mer skada på ekonomin än andra, att överträdelser som berör ett större försäljningsvärde gör mer skada än överträdelser som berör ett lägre försäljningsvärde och att långvariga överträdelser är skadligare än kortare.

Hur beräknas böterna?

En procentandel av värdet på den aktuella försäljningen:

Grunden för bötesbeloppet är en viss procentandel av företagets årliga försäljning av den produkt som överträdelsern gällde. Den försäljning som avses är normalt försäljningen av de produkter som berörs av överträdelsern under det sista hela år då överträdelsern pågickⁱⁱ. Procentsatsen på värdet av företagets försäljning kan sättas ända upp till 30 %, allt beroende på hur allvarlig överträdelsern är, vilket i sin tur sammanhänger med ett antal faktorer, bland annat överträdelserns art (t.ex. missbruk av dominerande ställning, fastställande av priser, uppdelning av marknaden), den geografiska omfattningen och om överträdelsern har genomförts

eller ej. I samband med karteller ligger denna procentsats oftast på 15–20 %.

Varaktighet: Procentsatsen av värdet av relevant försäljning multipliceras med det antal år och månader överträdelsern har varat. Detta innebär att böterna är kopplade till värdet av den berörda försäljningen under överträdelsern, vilket generellt anses vara en god indikator på vilken skada över tid som ekonomin har åsamkats genom överträdelsern. En överträdelser som varar i två år antas därför vara dubbelt så skadlig som en överträdelser som bara varar ett år.

Höjningar och sänkningar: Böterna kan höjas (exempelvis om företaget gjort sig skyldig till upprepade överträdelser), eller sänkas (t.ex. om företagets deltagande varit begränsat, eller om lagstiftning eller myndigheter uppmuntrat överträdelsern). I kartellärenden höjs böterna med ett engångsbelopp motsvarande 15–25 % av värdet på ett års försäljning som en ytterligare avskräckande åtgärd som ska ha verkan vid kortlivade karteller och som är utformat för att avskräcka från att överhuvudtaget pröva deltagande i en kartell (en s.k. avgift för kartelldeltagande).

Övre gräns: Böterna är begränsade till 10 % av företagets sammanlagda årsomsättning. Gränsen på 10 % kan grundas på omsättningen för den koncern som företaget hör till, om koncernens moderföretag har haft ett avgörande inflytande över driften av dotterföretaget under den period överträdelsern skedde. En preskriptionstid finns också på fem år räknat från det att överträdelsern upphör fram till det att kommissionen inleder sin undersökning.

Förmånlig behandling: Företag som ingår i en kartell uppmuntras att avslöja bevismaterial som hjälper kommissionen att avslöja den och att förbereda ett förfarandeⁱⁱⁱ. Det första företag som lämnar tillräckliga bevis om existensen av en kartell så att kommissionen kan ta upp ärendet kan helt befrias från böter. Nästa företag som samarbetar kan minska sitt bötesbelopp med upp till 50 %^{iv}.

Förlikningar: I kartellärenden erbjuder kommissionen också en sänkning av böterna med 10 % om en uppgörelse nås med företaget^v. Med en förlikning sänks de administrativa kostnaderna för antikartellbesluten, bl.a. vid EU-domstolen. De snabbar också på kommissionens arbete med kartellärendena och frigör därigenom resurser för nya utredningar.

Betalningsoförmåga

Kommissionen kan i undantagsfall^{vi} sätta ned böterna om företaget ger tillräckligt tydliga och objektiva belägg på att böterna sannolikt allvarligt kommer att påverka företagets ekonomiska bärkraft. I utredningen undersöker man olika företagsspecifika faktorer grundligt, och försöker att vara så objektiv och kvantifierbar som möjligt för att likabehandling ska råda och den avskräckande effekten ska upprätthållas.

Rättslig grund för kommissionens böter

Enligt artiklarna 101 och 102 i fördraget (EUF-fördraget) är konkurrensbegränsande metoder förbjudna. Artikel 103 ger Europeiska rådet befogenheter att införa ett tillsynssystem, och också att utdöma böter.

Rådets förordning nr 1/2003^{vii}, som grundar sig på artikel 103 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, ger kommissionen befogenheter att genomdriva dessa regler och bötfälla företag som begår överträdelser. Här fastslås principerna om att böterna bör bygga på överträdelsens allvar och

varaktighet och vidare fastställs att högsta bötesbelopp begränsas till 10 % av omsättningen enligt ovan.

Kommissionen redogör i alla sina beslut för hur den har fastställt bötesbeloppet. Kommissionen är inte skyldig att ge några allmänna riktlinjer, men har ändå gjort detta 1998^{viii}, för att bötesreglerna ska vara mer öppna för insyn och åtgärderna mer ansvarstagande. Med tiden har man insett att riktlinjerna inneburit att böterna blivit för låga för stora företag, särskilt för företag som deltagit i långvariga karteller med en stor mängd produkter, samt för företag som upprepade gånger gjort sig skyldig till överträdelser. Kommissionen omprövade sin strategi år 2006 för att ge företagen tydligare vägledning^{ix}.

EU-domstolarna kan pröva alla aspekter av kommissionens beslut och har befogenhet att ändra de böter som utdömts. Kommissionen har nått goda resultat – över 90 % av värdet på böterna har fastställts av domstolen efter överklaganden.

Varför riktlinjer?

Bötesreglerna måste täcka ett brett spektrum av olika slags faktiska omständigheter och det är ytterst svårt att i förväg föreställa sig alla dessa omständigheter. Därför behåller kommissionen möjligheten att ändra och aktualisera sina riktlinjer vid behov. Detta är också skälet till att riktlinjerna innehåller uttryckliga bestämmelser som gör att man om så krävs kan avvika från dem.

Många nationella konkurrensmyndigheter arbetar nu på samma sätt, med riktlinjer för bötesberäkningen som är i stort sett ligger i linje med kommissionens.

Sammanfattning:

Grundläggande bötesbelopp	Procentandel av värdet av relevant försäljning (0-30%) x varaktighet (år eller kortare perioder än ett år) + 15-25% av värdet på relevant försäljning: ytterligare avskräckande åtgärder vid karteller
Höjning	Försvårande omständigheter t.ex. Ledande roll, upprepade överträdelser eller obstruktion av undersökningen
Sänkning	Förmildrande omständigheter t.ex. Begränsad roll eller uppmuntran genom lagstiftning
Övre gräns	10 % av omsättningen (per överträdelse)
Möjlig ytterligare nedsättning	Förmånlig behandling: 100 % för det första företaget, upp till 50 % för nästa, 20-30 % för det tredje och upp till 20 % för övriga
	Förlikning: 10 %
	Nedsättning p.g.a. betalningsoförmåga

ⁱ <http://www.oecd.org/dataoecd/16/20/2081831.pdf>

ⁱⁱ I vissa fall där omsättningen exempelvis avsevärt förändras kan kartellens sista hela år ge ett missvisande resultat. Kommissionen använder då ett annat, mer typiskt år.

ⁱⁱⁱ Tillkännagivande om förmånlig behandling ([EUT C 298, 8.12.2006, s.17](#))

^{iv} För att åberopa tillkännagivandet om förmånlig behandling kan företagen vända sig till kommissionen direkt eller via en juridisk rådgivare. Särskilda telefonnummer finns för företag som vill begära assistans från en tjänsteman vid kommissionen (tfn: + 32 2 298 41 90 eller +32 2 298 41 91 samt ett särskilt faxnummer (+ 32 2 299 45 85).

^v Meddelande om förlikning (förordning: [EUT L 171, 1.7.2008, s. 3-5](#), Tillkännagivande: [EUT C 167, 2.7.2008, s.1-6](#))

^{vi} Punkt 35 i riktlinjerna för beräkning av böter ([EUT C 210, 1.9.2006, s. 2-5](#)).

^{vii} [EGT L 1, 4.1.2003, s. 1-25](#), Förordning nr 1/2003 ersatte förordning nr 17/1962 som hade identiska bestämmelser om böter. EGT 13, 21.2.1962, s. 204/62, senast ändrad genom förordning (EG) nr 1216/1999, EGT L148, 15.6.1999, s. 5.

^{viii} Riktlinjer för beräkning av böter ([EGT C 9, 14.1.1998, s. 3-5](#)).

^{ix} Riktlinjer för beräkning av böter ([EUT C 210, 1.9.2006, s. 2-5](#)).

November 2011. Detta meddelande avser endast att ge information och är inte bindande för Europeiska kommissionen. Det påverkar inte kommissionens riktlinjer för böter.

Mer information finns på

EU-kommissionens konkurrenswebbplats

<http://ec.europa.eu/competition>